

KATEDRA SLOBODNOG UMA

PRIČE O
NIBET
MUZIČARIMA

PRIZREN

P r e d g o v o r

Priče o Nibet muzičarima

Ovo su priče o muzičarima koji su obilježili čitavo jedno stoljeće, na prostoru na kojem su živjeli i žive različite skupine ljudi a koje povezuje Nibet muzika – muzika na goču i zurli.

Slični su mnogim muzičarima širom svijeta ali se razlikuju po podneblju i načinu sviranja:

muzičari su pješke ili konjima putovali na svojim “koncertima” (tj. svadbe), autobusom koji saobraća samo jednom dnevno, njihovi “koncerti” (tj. svadbe) su trajale po četiri dana za redom bez prestanka, svirali su posle ponoći u mraku, svirali su spuštajući se niz planinu, svirali na mostu i u rijeku, svoju zaradu su dobijali kićenjem, izgubili su život svirajući na svadbi, svirali umrloj ženi na grobu, u pjesmi dozivali nestalog sina u planini...

Ljudi su ih uvažavali, cijenili, prepoznavali velike majstore, njihova muzika je bila dominantna i sastavni dio života ljudi.

Gdje god su išli bili su uvijek dobri gosti!

“Katedra slobodnog uma”

Usta Nevzat Viqollari : “Dobri gosti”

- Šta znate o historiji nastanka Nibet muzike na ovim prostorima?

Prema priči koju sam čuo od starih majstora Jakupa i Beqira bio je jedan majstor Kenc od Zlipotok koji se među prvima spominje kao veliki majstor. Od njega je i nastala tradicija da se svira spuštajući se sa brda Jelica do sela Brod. Naime on je bio iz sela Zlipotok i njemu su na Jelici postavljali ručak i odatle se spuštao svirajući do sela. Zatim se spominju majstor Džemo od Globočica i njegovi sestrići majstori Jakup, njegov brat majstor Amit i majstori Tair i Shaban.

Spominje se kao veliki majstor poznat i po svojoj mirnoći i dobroti majstor Beqir. Njihova karijera je krenula dvadesetih godina prošlog vijeka.

Majstor Xhemo je bio legenda ne samo po melodijama (kajdama) koje je osmislio i svirao nego i po pričama o velikoj ljubavi prema ženi i tragediji koja ga je zadesila sa djecom. On je osmislio melodije nakon smrti njegove žene i odlazio da ih svira na njenom grobu. Postoji i čuvana njegova melodija “Hasan more” gdje on doziva svog sina koji je nestao u šumi.

Majstor Jakup se proslavio i bio je veliki majstor. Rodio se u selu Buqe (Buče) u Opolju i kao mlad se doselio u Prizrenu. U glavnom je svirao sa svojom tajfom u Gori, Oplolju i Župi. Svadba se u to vreme nije mogla zamisliti ako Jakup nije tu. Njegova tajfa je bila angažovana samo na velikim i imućnijim svadbama.

Sastav tajfe (orkestra) u početku nisu činili samo rođaci. Majstor Jakup je imao svoje društvo, dugo je svirao sa majstorom Tairom koje je bio iz Ljubičeva i on se kao mlad doselio u Prizren.

Većina majstora u to vreme je živjelo u selima Gore i Opolja. Majstori Jakup i Tair su isključivo živjeli od muzičkog zanata dok su ostali pored muzike radili su i kao kovači. Zarada je od muzičkog zanata i tada i sada bila pristojna i od te zarade se moglo živjeti.

Melodije koje su izvodili majstori su bile pesme i govornice o ljubavi i životu. One su se izvodile u Opolju, Gori, Župi, Žuru i oblast Vrini ali priče koje su govornice melodije su znali u potpunosti samo stanovnici Gore.

Majstor Shaban iz Mušnikova je bio popularan u Župi i svirao i po srpskim svadbama u Sredačkoj i Siriničkoj Župi selima Sevce, Jažince, Gotovuša. Pored majstora Šabana u ovom dijelu su svirali i majstori Taip i Abaz. Ja sam isto svirao prije od prilike 47. godina na svadi u selu Sevce u Siriničkoj Župi.

Posle ovih majstora dolazi sljedeća generacija koju predvodi veliki **majstor Rasim** zvani Pržajko. Rodio se u drugoj dekadi prošlog vijeka u selu Žur. Radio je kao kovač i svirao po svadbama kao i njegov otac. Bio je veliki talenat, tehničar.

Pored majstora Rasima su svirali i **majstor Feriz** koji se proslavio kao masjtor i kao čovjek, i trojica velikih majstora **Shanija**, **Rexhep** zvani **Ćor** i **Syleman**.

Nibet je turski, njega čine više od 80% melodije koje su turskog porekla kao na primer Čanakale, Ćeri Biba, Ćemalj Pašina, Osman Pašina, Doktorova i td.

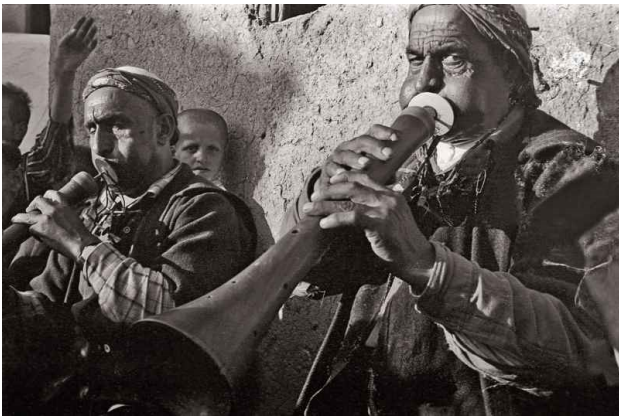
Mali dio melodija su stvarali majstori sa ovih prostora od kojih ističemo melodije i pjesme kao “Jusuf Hadžina” (Džemiljina), “Hasan more” koje su stvarali autori kao što je majstor Džemo od Globočica.

Mastor Shanija je počeo sa ovim zanatom sa 14 godina. Prvo je bio u tajfi sa svojim ocem majstorm Kadrijom, svirao je u tajfi sa majstor Bećirom, njega je podučavao majstor Zulfija iz Tetova. Pet godina je bio sa majstorom Rasimom kao pomoćnik. Posle čega je napravio svoju tajfu u kojoj su mnogi svirali. On je pored muzike radio i oko petnaestak godina u državnu firmu “Printeks” koju je kasnije napustio.

Moglo je komotno da se živi od muzike, podizati djecu, napraviti kuću nije bilo rada u inostranstvu. Najveći bakšiš i zarada je bila u Gori.

Pored Šanije isticao se **majstor Syleman** (sin majstora Amita) on je kratko svirao ovdje i otišao kao mlad u Njemačku.

Majstor Rexhep zvani **Ćor** je bi veoma popularan po gotovo u Gori, dobio je nadimak Stero. On je bio sin slavnog majstora Jakupa.

Iz te generacije bio je su i *majstor Nezir*, Tairov sin - dugo je radio u socijalnom osiguranju. i *majstor Muarem*.

Sljedeća generacija u kojoj i ja pripadam su majstori: *Mahir Berisha* (sin majstora Rasima), *Bajram Veqollari* (Šanijin sin), *Shemo Berisha* od rijetkih čiji otac nije bio muzičar, Enver Berisha, Faket Veqollari.

Ovo su proslavljeni muzičari i njih sam izdvojio.

O sebi

Karijeru sam počeo sa ocem Sylemanom, zatim sam svirao sa majstorom Bećinom jedno vreme sam bio sa majstorom Ferizom. Ispit sam položio kod majstora Redžepa. Bio sam jedan od najmlađih koji je vodio grupu počev od 1975. godine.

U tajfi sam svirao sa braćom. Po nekoliko godina za redom su sa mnom svirali majstori Mahir, Šemo i Bajram: od 1975. do 1979. majstor Bajram; od 1980. do 1985. majstor Enver, od 1985. do 1989. majstor Majir, od 1989 do 1991. majstor Šemo. Devedesetih godina sam išao u Njemačku.

U Njemačku smo svirali na Romskim (Aškaliskim) i goranskim svadbama, išli smo i u Belgiju i Švajcarsku.

Razlika, u to vreme, od sviranja na Zapadu i kod nas je bila u tome što tamo možeš da povedeš u tajfi i svirače koji nisu prva liga. Ovdje ja ne smem da na primjer odem u Brod ili Kruševo a da nemam vrhunskog svirača na zurlu sa sobom.

I na drugim mjestima se nije moglo bez solidnih majstora iz dva razlga da ne bi izgubio reputaciju a i bakših je znatno manji ako svirka nije dobra. Ljudi to razumiju i lako ti nađu grešku.

Danas idu i bez jakih majstora. Mlade generacije ne razume ono što znaju starije generacije.

Mogu da navedem slučaj kad smo svirali u Kruševo, bio je to jak nibet ali je glavni majstor zaboravio dvije melodije "Mustafova" i "O moj nanë". Po završetku su nam ljudi prišli rekli da je bilo dobro ali da smo preskočili dvije melodije. Išli smo na dijve nedjelje ponovo na drugu svadbu u Kruševo i glavni majstor je odsvirao sve melodije redom. Prišli su nam ponovo i rekli da je sada nibet kompletan. Nibet je trajao 2 sata.

U selo Brod se sviralo dva nibeta malo kraće, kod gazde na svadbu i kod mlade.

Ljudi bi posjedali u sobu i čekali svoju pjesmu. Svako je imao i čekao svoju pjesmu. Pjesma je bila tradicionalna u familiji i ona se nasljeđivala, tako da svako zna čija je koja pjesma.

Kako su vas ljudi tretirali na svadbi?

Kao dobre goste, po gotovo u Kruševo u Gori. U to doba standard nije bio kao danas, ja sam spavao i na paprat i u štali ako gazda nije bio imućan. Tad su kuće još uvijek bile sagrađene od kamena i pokrivene limenim tablama ili slamom. Ali smo bili tretirani kao dobri gosti.

Do mjesta gdje je svadba išli smo pješke, na primjer do Restelice. U Restelici je bio običaj da se mlada uzima noću, tako smo išli i svirali u tami. Taj običaj je bio i u Brodu.

To je bilo vrijeme kad je bila veliko havalje. Kada su žene igrale gazda je zaključavao vrata tako da niko ne može videti. Isto tako kad bi igrali muškarci ženama je bilo zabranjeno da gledaju. Taj običaj je trajao do polovine sedamdesetih godina prošlog vijeka.

Dali se desilo da vam neki od gazde nije platio ili vas neko maltretirao na svadbi?

Ne. Nikad se nije desilo da nam nisu platili. Ponekad je došlo do nekih nesporazuma ali retko. Dešavalo se da nas neki pijani gost maltretira ali i to se rijetko dešavalo. U glavno su nas dobro tretirali.

Kako ste dijelili pare koje budete zaradili?

To je dobro pitanje. Neki nisu bili pravedni. Ja sam dok sam bio šef tajfe striktno dijelio svima podjednako. Bio sam strog po tom pitanju, zato sam i imao koristi od ovog zanata. Kad je svirao bolji majstor on je imao veću odgovornost i njemu je išlo više para. Obično smo išli po 6 svirača na jednu svadbu.

Koji su poznatiji majstori koji su svirali goč?

Majstor Đeljo od Rapča on je svirao od 1940. do 19550. godine.

Bajrami, Qemal moj otc, Elmaz Musliu svi su oni svirali pedesetih godina prošlog vijeka. Zatim majstor Ramqe, Xhemalia i Kurtish, Ceno.

Posle njih je došla naša generacija. Od moje generacije izdvajamo majstora Nuridina i sebe.

Sada ne bi izdvojio nijednog.

Dali ste svirali van teritorije opština Prizrena i Dragaša, na Kosovu?

Rijetko, samo kada nije bila sezona. Iz drugih mjesta su dolazili u Prizren i tražili nas često pod imenom “*Goranski majstori*” ili “*Župske*” ili rijetko “majstori iz Oplja”.

Rijetko smo svirali u okolini Suve Reke. Tamo su postojale dijve grupe. Jedna je bila iz sela Sopino majstor Ferat i majstor Bajram iz Semetišta. U Drenici recimo ranije niko nije svirao. Sada idu i odavde ali muzičari bez renomea. Da bi neko bio poznat i priznat u našem zanatu potrebne su više stvari. Većina dobrih majstora je svoj zanat naslijedilo od svojih očeva i dijedova.

Izbjegavali smo da sviramo po muzičkim festivalima. Razlog tome je bio plaćanje. Ja sam imao poziv od strane KUD “Shota” iz Prizrena da sviram kod njih pod platom 1975. godine. Kad sam tu ponudu ispričao ocu on se žestoko naljutio. I ako sam htio kao mlad da budem popularniji odbio sam tu ponudu. Odbio sam i druge ponude gostovanja sa KUD “Agimi” van Kosova. U to vreme nije bilo mnogo grupa koje su svirale. Sada postoje preko 50 grupa samo u Prizrenu. Kvalitet većine je nizak ali u sezoni skoro svi nađu angažman. Većina ljudi se danas ne razumiju u ovu muziku i treba im samo neka “galama”.

Škola

Ni jedan od navedenih majstora nije imao završenu muzičku školu. Zanat su sticali sluhom na svadbama. Ni danas ljudi koji se bave ovim zanatom su bez muzičke škole.

Tetovo

U Tetovu je odavde prenet “majstorlak”. Posle Balkanskih ratova je majstor po imenu Sadik je preneo zanat. Kod njih su bili poznati majstori Milaim i Qamil oni su napravili svirle (zurle) koje se i dan danas koriste, imali i svoje učenike nibeta. Jedno vreme je kod njih bilo velikih talenata, razlog napredaka je bio u tome što oni nisu bili ljubomorni i prenosili su svoje znanje drugima za razliku od Prizrena gdje su pojedini veliki majstori bili ljubomorni što bi se na našem jeziku reklo “*këskanlëk*” i nisu odavali svoj zanat.

Usta Skender Kapllani: “Unuku sam uspavljivao nibetom”

O sebi, porodici i majstorima

Rođen sam 1959. godine u Prizrenu. Počeo sam sa ocem da idem po svadbama sa sedam, osam godina. Sa svojih 13. godina smo počeo da sviram u grupi zajedno sa svojim bratom koji je imao 15. godina, nakon što nam se otac razbolio. Zanat smo naslijedili tradicionalno od oca. Moja karijera počinje od 15, 16 godine. Sad sam pred penzijom pa mi sin vodi posao a takođe se i unuci bave ovim zanatom. Inače zanat sam učio i od ujaka iz Tetova. Majstor Danush je bio veliki majstor jedan od najboljih. On je tragično nastradao na svadbi dok je svirao nibet od strane čovjeka koji je pucao i ne nemarno ga ubio. Bila je to velika svadba sa pelivanima 1974. godine u Tetovu.

Cijela moja porodica po očevoj strani se bavila ovim zanatom.

Moj otac je živo u Mušnikovo u Župi, i pre njega je bilo dobrih majstora. Svi pamte i znaju da je to krenulo od majstora Džema pa onda majstor Jakup, bio neki stari majstor Bećir pa moj otac, moji stričevi su takođe svirali. Šaban je bio glavni majstor za Župu.

Radio sam sa mnogo majstora, u Tetovu sa ujacima, ovdje sam radio s čuvenim majstorima Redžepom i Ferizom oni su stari majstori posle generacije mog oca. Na kraju sam radio sa majstor Šanijom, on je bio legenda. Neka se rode mnogi majstoru ali kao on se neće roditi. Iz moje generacije su dobri majstori Šemo, Enver i Majir.

Svirao sam u Grori, Opolje, Župi, Vrini, Hasu, Podroimlju. Radio sam i sa KUD “Shota” iz Prištine, pre godinu dana sam

radio sa međunarodnim umjetnicima i glumcima sa Kosova u nekom projektu koga su finansirali Amerikanci, pa smo putovali i u Njujork na koncertu.

Nekada i sada

Ja sam ranije svoju unuku uspavljivao nibetom a sada imam dva unuka koji neće da čuju ni prve taktove muzike na zurli.

Pre su majstori išli pješke ili konjima do mjesta gdje je bila svadba. Postoji priča kada se moj otac pazario u selo Kukaljane da svira drugi dana Đurđevdana ali se sutradan pazario da ide na svadbu u Brod. Braća nisu htjeli da ga puste pa su išli sa pet konja.

Pamtim da smo išli pješke u Opolje i Ljeskovec. Tada je postojao samo jedan autobus koji je išao dva puta dnevno pa smo morali da rezervišemo 3, 4 dana ranije autobuske karte. Bio je običaj da nas mještani ne vide kad stignemo u selo, pre nego što krenemo da sviramo, da to bude iznenađenje, pa smo morali da idemo zaobilazim putevima.

Kad bi stigli na mjesto odakle bi trebalo da krenemo da sviramo, prvo bi nam spremili ručak, negdje bi nas ponudili i pićem. U nekim selima je bio običaj da se na jednom mjesto prvo svira kolo u kojima su igrali igrači koji nisu bili prva liga pa smo i mi pustili naše majstore koji takođe nisu bili najbolji. Međutim na drugo mjesto smo svirali nibet i tu nije smjelo da bude falš svirke. Tu su slušali vrhunski poznavaoici nibeta i svaka porodica je imala svoju pjesmu, svirala se i čuvena a sada već zaboravljena igra Brodska Kalačojna.

Sviranje nibeta u Brod je donosio veliki bakšiš, na nekim svadbama bi gazda podelio pare mladim rođacima da oni zakite svirače.

Nikad nismo imali problem sa gazdom. Kod drugih tajfi se dešavalo ali rijetko da dođe do nekih nesporazuma, da svirači zakasne na svadbu, ali to je bio obično slučaj kada su imali zakazane dve svadbe pa se prva oduži i majstori ne stignu na vreme na drugu svadbu.

Da bi svirao u tajfi treba da naučiš osnovne pjesme i igre. Ne postoji način da uđeš u prvi tim tajfe ako nisi talentovan i nemaš sluha. Jedan od mojih stričeva nikad nije ušao ni u drugi tim.

Zamjerio sam propust koji je imao moj bratanac u Restelici kada nije svirao najbolje što umije. Bez obzira na atmosferu i ljude koji se baš ne razumiju ti moraš da profesionalno odsviraš.

U Brod se ranije znala kad, gdje i koliko se svira i tu nije bilo nikakve improvizacije. Dešavalo se na drugim mjestima da se svira u kafani recimo u Kruševo. Ali se često dešavalo da se neko pijan od gostiju umiješa u tok nibeta, naredi da mu se svira na primjer "Asan agina" pa bi ukupan dojam nibeta bio narušen.

U svako mjesto postoji drugačiji raspored pjesama koji se svira Nibet, Župa ima neke svoje, Opolje svoje, ali postoje melodije koje su standardne na primjer "Čanakale". Melodija "Jelička" koja ima tri verzije postala je skoro standardan kod svih kad počinje (ulaz) svadba.

Po nekad je za dobar nibet potrebna inspiracija. Dođe ti od negdje i sviraš kako recimo nisi svirao cijele sezone, to ljudi primjer i nagrade te. To mi se desilo jednom u selo Kukaljane.

Bojim se da će za neko kratko vreme Nibet nestati zato što omladina nije zainteresovana za ovu vrstu muzike. Desilo mi se da na svadbu dečko naruči "Džemiljinu" pjesmu, ja mu sviram i on je ne prepozna, on je samo čuo naziv ali ne zna i melodiju pjesme.

O majstorima iz Grnčara

Nisam svirao sa njima, oni završavaju posao. Sviraju, neke pjesme ne znaju ali sviraju neke pjesme koji neki naši ne znaju, na primjer igru "Sitno" koja se svira po Župi i Podgori. Majstor Ramće je bio veliki entuzijasta on je išao po svadbama po Gori da sluša druge majstore. Ali ih ne možemo svrstati u velike majstore. Postoji jedan mladi majstor Aldes koji je talenat i interesuje se za stare pjesme.

O Nibet Festu

Lijepo je to ali to nema ko da to ocjeni. Tu dolaze razni majstori ali ako je dobar majstore onda gočar nije dobar, ako je dobra gočar teško se uklapaju sa majstorom. Tu nema vreme da se dokažeš, učesnici sviraju slične melodije i to postaje bajato. Većina dolazi da se reklamira. Kod nekih majstora postoji sumnja da će neko da zaradi u njihovo ime pa su skeptični i ne dolaze na festival.

Desilo se jednom u Gori

Bili smo sa major Muaremom jednim od najboljih majstora, inače on je moj brat od strica, 6. Januara 1976. u selo Kruševo u Gori. Bio je veliki snijeg bilo nas je petorica, majstor Muarem, tupandžija majstor Kurto (Kurtiš) moj brat od strica Redžep, jedan majstor iz Terzi Mahale. Nije bilo taksista i krenuli smo od Kruševa za Dragaš pješke. Kad smo došli do mjesta zvano Buka u malo da izginemo. Moj brat od strica je već počeo da se smrzava, ja sam krenuo da tražim pomoć od vojske ali sam upao u jedan duboki jendek koji je bio prekriven snijegom i jedva sam se izvukao. Putovali smo 6 do 7 sati od Kruševa do Dragaša. To je bio jedan od događaja koji sam upamtio, bilo ih je dosta ali smo mi ljudi koji loše brzo zaboravimo.

O običajima i zaradi

U glavnom smo svuda išli pješke po mlanestu (nevjestu). U Župi smo jedno vreme po mladu išli sa traktorom ili nekim starim kamionom. U Restelici i Brodu je bio običaj da se mlada uzima noću tj. ujutro oko 3 sata. Nakon toga smo spavali do 12 sati. Spavali smo po starim kućama. Pored pazara u novcu pazar je bio i na primjer 25 pakovanja cigareta žute Drine ili Drave, šećer, kafa.

Sada se pare od svadbe, dijele ravnomjerno, ranije je majstor uzimao dosta više, tupandžija ukoliko nije znao da svira muške igre on je uzimao 50 posto manje para. Svako je morao da nauči da svira sve pjesme i igre da bio uzeo 100 posto od svog djela. Sad i da ne zna ništa uzima isto, obično je to slučaj kad je otac majstor on uzima sina i ako ovaj ne zna da svira i dolazi samo da bi nešto zaradio. Kad je sezona po gotovu. Gazda gleda samo glavnog majstora, on mu završavam posao.

Sada je para u Opolje većina ljudi rade vani. U Gori zarada zavisi od toga koliko je familije imućna. Prošle godine, zbog pandemije, je bilo tri ili četiri svadbe u Restelici ostali nisu pravili svadbe, u Župi je bila samo jedna svadba, Jablanička i ja sam uzimao mlanestu u Ljubinjje.

Majstori koji rade i žive u Njemačku dolaze ovdje tokom sezone da sviraju po svadbama.

Nakon sezone rijetko ko svira po svadbama. Mene zovu ljudi koji organizuju druženje, sprema večeru za društvo ili porodicu, običnu u Gori i Opolju.

Cijena je kod mene ista, u sezoni je malo skuplje. Cijena zavisi od toga dali je pored svadbe ima i banket. Cijena zavisi dali sviram u Župi ili Gori recimo u Restelici je malo skuplje, Opolje je malo jeftinije. Sve zavisi od toga koliko sviramo i dali imamo i druge troškove. Bakšiš zavisi od familije dali radi vani, neko ima ali je cicija neko nema ali daje sve što ima, sve zavisi od ljudi.

Ja volim da mi daju bakšiš kada ih pjesma potrefi a ne da ih ljudi vide da daju.

Tetovo, Opolje, Župa...

Svirali sam u Tetovu, po gotovu u dva torbeška sela koji imaju iste običaje kao u Gori. Ja sam bio u sastavu tetovske tajfe. Oni znaju da sviraju muške igre koje se tamo tradicionalno igraju. Bilo je dobrih majstora u Tetovu, majstor Shaip, moj ujak majstor Danush, posle je bio Zulfija otac majstora Sadika dobrog svirača, bio je Bucu pa jedan majstor Syleman. Bilo je dobrih majstora i oni su jedno vreme svirali bolje nego ovdašnji majstori. Oni su svirali i na ovim prostorima ali veoma rijetko. Majstor Zulfija je svirao ovde ali ne i Shaip i Danush koji su bili prva klasa.

Opolje ima svoje pjesme na primjer jedna od popularnijih im je “Selman Lika”, “Bajram Begu”. I kod njih postoje mjesta gdje se sviraju tačno određene melodije na primjer “Kënga e Livalleve”, tako se zna

gdje se svatovi trenutno nalaze. Za ulazak na svadbu je posebna pjesma, na kraju svadbe je određena pjesma, “nozba” kad se nosila je posebna pjesma.

I Župa je imala posebne pjesme. Manastirica je imala dobre igrače i Nebregošte, donekle i Mušnikovo. Recimo u Manastirici su bili poznati igrači Skender, Azis, Džezair, Tefikov sin.

Gdje ste sve i šta svirali?

Svirali smo u KUD “Agimi”, Printeks, Perlonaku, kod Rasima u “Šarski Behar”, tu su još bili i Refik, Meho, Sadrija iz Ljubižda. Išli smo po selima i davali koncerte.

Ovi mladi sviraju sada svašta, mi smo svirali i za to vreme moderne, francuske melodije, od Lepe Brene, Šaban Šaulića, od Muharema još sviramo, Šemse Suljaković, Sinana Sakića.

Možemo da sviramo i drugačiju muziku ali ovdje to niko ne razume, mi sviramo samo to što je ovdje u trendu.

Ranije smo svirali i drugim prilikama recimo za “8. Mart”. Plaćalo nas je selo ili neka ženska organizacija. Zvali su me sada da sviram za stranke u izbornoj kampanji ali ja to ne volim treba biti isti za sve, ja sam narodni čovjek. Ja volim da bude sve dobro da ljudi imaju posao ali ako se opredijelim za jednu stranku onda to nije dobro za mene. Politika je sa strane za mene pore svega je posao, ja poštujem svoj posao.

Jedno vreme sam radio sa KUD “Shota” iz Prištini, išli smo i u Francusku.

Nakon rata sam bio angažovan na jednom međunarodnom projektu u vezi festivala koji se održavao u Troji. U početku smo radili u Prištini zatim su nam napravili vizu i išli u New York u Americi. Pazario sam se sasvim solidno.

Nije bila potrebno neka velika umeće trebalo je samo da “potrefim” ton, ja sam bio sa surlom i još dvojica sa saksofonom i klarinetom. Oni su imali svog kompozitora, meni su pustili muziku i rekli da to ja tako sviram.

Bili smo mjesec dana, bitno je da ti ne jedu “hak”, oni ti plate za svaku minutu.

Svirali smo i na srpskim svadbama u Draščiki i Štrpce . Kod njih je obično bio dve svirle i jedan goč. . Imaju oni posebne pjesme koje sviraju mi smo naravno znali te pjesme. Sviralo se i za “1 Maj”, “Velik-dan”. Ali po mladu nismo išli. Bilo je sličnih običaja kao u recimo Gori da ujutro mlada posipa ukućane. Bakšiš su davali za nibet, kod njih kada se kolo igralo kolovođa je plaćao 10 maraka. Imali su spisak i kolo su vodili po tom spisku. Nas su tada zvali “gornaci”. Ja sam svirao kod njih i u KUD “Cvetko Grbić, platili su i smještaj u hotelu 3 nedjelje na Brezovici. Bio jedan deda Mirko i jedan Albanac iz Velike Vitine, oni su svirali na kaval ja i brat na zurlu i još jedan gočar, bio je i jedan Cane Grbić profesor.

Usta Sejfedin Sefo Kryeziu : Zurla ima specifičan zvuk, ton i slatkoću i lako se prepoznava

Prve korake u zanatu sam napravio kao učesnik na školskim priredbama. Počeo sam da idem sa grupama (tajfama) od svoje 14. godine. Bio sam veoma znatiželjan i meraklija da naučim zanat pa sam išao skoro sa svim majstorima koji su svirali u to vreme. To vreme je kada su još svirali stari majstori Muharem Kapllani, Nezir Avizallari, Afit, Feriz i Shaban Veqollari ali tada ja sa njima nisam mogao da sviram. Sa nekima sam išao i svirao kao basista. Najčešće sam išao sa majstorima Sadikom Jashari i Bajramom Veqollari sa njima sam i počeo da sviram.

Sa 16 godina sam počeo da sviramo sa majstorom Ferizom i svirao skoro 10 godina. Od 1992. godine sam počeo da vodim grupu. U grupi sam imao braću, sinove majstora Afeta, Refika i Besnika Osmani i njegovog amidžu Ramčta tupandžiju, svirao je i moj otac i majstor Nezir Avizallari. Oni su bili u sastavu tajfe kad sam startovao kao vođa grupa, svake godine se sastav mijenjao, u grupi su svirali i Faridin Kapllani i Sadik Manxhuki, mnogo ih je bilo.

I ja sam slušao priče o starim majstorima ko što su Xhemo od Globočica, Jakup iz Oplje iz Buče pa njegov sin Rexhep, majstor Shanija je bio veliki majstor, Muharem i Nezir. Svake dvije do tri godine nastane neki dobar majstor. Takav je bio i pokojni majstor Imer koji je bio mlađi od mene dve godine i majstor Enver moj tetkić od njih sam i naučio zanat.

Majstor Rasim je bio takođe veliki muzičar a sada njegov nasljednik sin Mahir je veliki majstor. Majstor Šanijin sin Bajram je takođe dobar majstor, on sada živi u inostranstvo ali još uvijek aktivno svira. Od moje generacije su dobri i unuk majstora Šanije i majstor Shemo Berisha.

U Opolje svira majstor Faridnin Krasniqi, od starijih su ostali još majstor Skender Kapllani, majstor Muharemov brat Avdija i majstor Selim Gashi.

Danas ima i drugih svirača ali oni zaostaju u sviranju starih pjesama i igara, kalačojne. Vremena su se promijenila pa danas i svadbe traju dosta kraće odnosu na prije kada su svadbe recimo je u Gori u Brodu trajale po 4 dana, Opoljiu tri dana, sada su svadbe svedene na jedan dan pa ne može da se stigne da se odsvira i nibet i da se igra kalačojna.

Naš zanat neće nikad da izumre zato što je on dio tradicija, i ako se recimo svadba pravi sa banketom traže se tupani makar na dva tri sata. I to je isto u cijelom kraju.

Običaj da se srijedom, pazarnim danom izlazi u Šadrvan?

Ranije je bila tradicija da se majstori oblače u narodnu nošnju i srijedom budu u Šadrvan u Prizrenu. Tamo su pili kafu i čekali mušterije da bi ugovorili svadbe. Ljudi su iz svih sela silazili u grad u Šadrvan tražili majstore za svadbu. Prije su išli samo glavni majstori i oni su ugovarali svirku. Pojedini majstori i danas izlaze srijedom u Šadrvan više da bi popili kafu i družili se ali se nađe i po neka mušterija koji bi ih angažovala. Ugovaranje se danas više obavlja telefonom i putem Interneta.

Sviranje na zurli može biti teško ako ne znaš zanat. Ako znaš imaš dobru zurlu i pisku ako piskiu vežeš dobro onda je to lako, u protivnom može da bude veoma naporno.

Sviranje na različitim mjestima zahteva poznavanje različitih melodija i običaje.

Sviranje po različitim mjestima zahtjeva poznavanje i različite melodije. Na primer Gora se po položaju i po običajima dijeli na Goru sa selima Kruševo, Radeša, Brod i Dološta, Dragaš sa selima Vrništa, Kuraljane, Ljubošta kod njih je samo jedna pjesma koja se razlikuje i nibet. Opolje, Vrni, Has, Podrimlje su mjesta gdje žive Albanci ali se i kod njih razlikuju pjesme i igre koje sviramo. Ranije u Podrimlju se svirala igra Cenova kalačojna koju su znali da sviraju samo majstori poput Šanije, Redžep i Rasima. Tu melodiju nisam stigao da naučim ali ne postoji nigdje snimka ove melodije.

Jedan sam od rijetkih majstora koji svira i van standardan destinacija - Gora Opolje, Župa, Vrini, Has i Podrimlje. Sviram i u Prištinu i Gnjilane, Kačaniku. Ove godine ako se situacija smiri sa pandemijom

sviraću čak i u Tetovo u selima Željine, Kamnjane.

Gdje god me traže tu sam.

Priština i Gnjilane imaju takođe drugačije običaje. Imaju kalčaojnu Memetka. Kod njih se sviraju različite melodije ali imaju po jednu iz Gore, Opolja, Hasa. Ja sam svirao po Prištini, Gnjilanu, Kačaniku, ali sada ne mogu da stignem zato što sviram i saksofon a noću se održavaju banketi pa je teško putovati.

Estrada Kosova

Prisutan sam na estradi Kosova, od kad se počela koristiti zurla u različitim muzičkim pravcima od narodne muzike zabavne pa do rokenrol. Prve dvije pjesme na estradi je odsvirao majstor Faridin Krasniqi sa “Motrama Mustafa” a nadalje gdje god se čuju zvuci zurla u nekoj novo komponovanoj pjesmi ja sam ih odsvirao. Mene su zvali u studio jer ja veoma brzo uskladim melodiju koju oni traže. Note ne koristim ali imam sluha.

Deset godina sam svirao saksofonom i sa zurlom za “Motra Mustafa”. Radio sam i za Remzije Osmani, Šurete Beluli znači zvijezde kosovske estrade, plus sa Adelinom Ismaili i dio estrade koji svira zabavnu muziku.

Zarada je tada bila dobra, sada su izašli neki mladi muzičari pa je zbog konkurencije cijena je niža. Pjevačica Afrdita Demaku je probala da radila sa nekolicinu muzičara iz moje branše ali je veoma poznat kompozitor iz Tirane preporučio mene pa sam tako odsvirao jednu od njenih najpopularnijih pjesma.

Svirao sam i sa rok grupom Jeriko koja svira rokenrol, veoma smo se brzo uklopili i napravili uspješnu turneju u Tursku, Briselu i Poljsku. Mi u zajedničkoj namjeri koju izvodimo sviramo samo pare minuta ali nas je to odvelo na ovim festivalima i koncertima.

Ja sviram i saksofon ali zurla nije saksofon. Ona ima specifičan zvuk, ton i slatkoću i lako se prepoznaje ne može zurla da se zamjeni sa saksofon ili klarinet. Nibet se svira samo zurlom ostalo nije nibet.

Ko sve i gdje se svira nibet muzika (muziku na goču i zurlama)?

Na Kosovu pored Roma koji sviraju u Prizrenu sviraju u Gadimnje sve više ima tajfi koje čine Albanci. Kad sam išao u Gnjilane tamo svako selo skoro da ima svoju tajfu. Rijetko sviraju na zurlama poput naših tzv. "arnaut kabasi". U Gadimnje samo sviraju na zurlama koje su kao naše. Svira se širom Kosova ali je centar Prizren, centar nibet muzike i nibet muzičara.

Sviraju i tajfe koje nisu čisto romske. Majstori kao što su Ramće i Tefik iz Grnčare, oni pored što sviraju i izrađuju zurle. Koliko ja znam ima i tajfe iz Skorobište koje mogu da završe posao. Ali Romi iz Prizrena su najbolji oni su rođeni za tu muziku imaju sluha. Drugi sviraju ali nemaju kvalitet kao Romi iz Prizrena. Majstori iz Tetova su takođe kvalitetni, oni dolaze u sezonu da sviraju u Prizren.

Sad se i u Albaniji u Kuksu prave velike zurle kao naše. Mi smo ih ranije nabavljali u Tetovu a sada ih prave i u Kuks.

U tursku sviraju zurle koje su drugačije od naših ali su oni neprikosnoveni u na tim zurlama i u toj vrsti muzike.

Jedni od rijetkih koji su se bavili temom nibet muzičara, a za koje ja znam, su gospođa Margita sa Zapada i Profesor Bahtijar Shenolli iz Žura koji su napisali knjige o nama i našoj muzici.

Majstor zurle Bajram Memishi – Orešek, Gora u Albaniji

Ja sam Bajra Memiši od Orešek, potičem iz muzičke familije, moj deda je bio muzičar ja sam muzičar i moja djeca su muzičari. Sviram zurlu (svirla) i pravim zurle. Puno toga bi imalo da se priča o Gori, o zurli o gorskoj muzici. Gorani uživaju u zurli i tupani (goč) i velike su meraklije. Postoji mnogo starih pjesama iz Gore koje se pamte. Ispričaću vam jednu od pjesama. Ova je pjesma od Orešek koja se i pjeva i svira.

Mori jelo, mori jelo

*Mori jelo mori jelo, visoko što rasneš
Visko što rasneš jelo, daljeko što gljedaš,
Daljeko što gljedaš jelo, da ne viđaš njego
Da ne viđaš njego jelo, rečimu da dojde
Rečimu da dojde jelo njive mu uzrelje
Nive mu uzrelje jelo, barabar pćenice
Dete mu se našlo jelo, među dve kupice
Imem mu go stajlje jelo, Aljija žetvarće
Aljija žetvarće jelo, samovrzuarće,*

Ovo se desilo isto kao u pjesmi. Bila jedna jela iznad Orešek na mjestu zvanom Culjenica. Ona je bila jedina i toliko je bila velika da se njen hlad nadvio nad susjedno selo Borje. Nikome nije palo na pamet da je posiječe, bila je sama kao od Boga data.

Neki čovjek iz drugog sela je gradio kuću i htio da je posiječe. Ljudi su ga odvrćali, govorili mu da nigdje na dunji zemaljskoj se ne sječe drvo ako je jedinka. Međutim on je rekao da će je poseći i jedne noći je posekao. Jela je bila veoma velika pa je zvao argate da je poseče. Cijelu kuću je sagradio od te jele, grede, prozore, vrata. Samo što je sagradio kuća se zapalila i izgorela. Nije se usrećio.

Ovo se stvarno desilo, pjesma je ostala u Gori i u Orešek, ovu pjesmu pjevaju ne samo u Orošek nego i drugim mjestima. To je bila o jeli koja je bila sama u Orošek nije bilo drugog stabla, bila je “tek” drvo sama i stara.

Ovo je bila priča u pjesmi o jeli iz Orešek.

Profesor Šukrija Gorani : “Jelička u srcu”

Kad pričamo o svadbama u Brod treba reći da su postojale dve vrste svadbi po načinu organizacije jedna je bila uz daire i druga sa tupanima. Svadba sa tupanima bi počinjala sa planine iznad sela Brod koja se zove Jelica.

Dvadeset do trideset svadbara, obučeni u prelijepu narodnu nošnju, ispraćeni od strane žena sa zvucima daira, kreću na planinu Jelicu da dočekaju muzičku tajfu. Od Broda do vrha Jelici je potreban dobar sat vremena hoda po uzbrdici.

Posle ručka sa tajfom i kratkog muzičkog nibeta (nebeta) muzikom zurle i goča kreće se prema selu. Cijelim putem niz strminu, majstori sviraju melodiju “Jelička”.

Druga tačka rituala spuštanja sa Jelice je mjesto zvano Bres iznad sela. Tu iz sela kreće gazda svadbe sa rodbinom i svi koji vole da uživaju u muzici. Na Bres se odsvira od prilike pola sata nibeta. Nakon toga se igraju muške igre Kalačojna (turski igra sa mačevima).

Celo dešavanje od Jelice do Bresta je muški ritual i tu nema žena.

Treći dio rutala je “Na most”. Na most sa jedne strane dolaze muškarci sa tupanima od strane Bresta a sa druge strane su žene koje posmatraju događaj. Tu se svira melodija zvana “Na most”. Svi iščekuju neku atrakciju od strane bliskih rođaka. Dešava se da ljudi skoče od most u rijeku, njih mora da prate tupandžije po nekad se desi da i neka žena uđe u rijeku.

Posle prolaska mosta sviraju se ženske igre i nakon toga se ide kod mlanestu (nevjestu) i svira se nibet oko sat i po vremena.

Od vrha planine do ulazak u selo cijela ceremonije traje oko 3 sata bez prestanka. To je veoma naporno i zahtjevno za muzičare. On zaradi velike pare ali svi muzičari ne usuđuju da sviraju u Brod.

Vreme koje ja pamtim glavni majstori nibeta su bili majstor Feriz majtori Rasim Pržajko kasnije Redžep Ćor a pre njih je svirao majstor Jakup.

Obično ih je u tajfi više od 8 muzičara.

Muzičari prilikom pazara svadbe znaju ko je gazda i tako se i postavljaju. Oni znaju gdje će zaraditi veći bakšiš. Pazar obično ide za cijelu svadbu, oni prilikom pazara obično i spuštaju da bi svirali na tu svadbu.

Po meni najbolji majstor je bio Redžep zvan Stero, nevjerovatan majstor, njega su najviše zvali u Brod, Šanija i Rasim su također bili kvalitetni majstori. Malo pre njih je bio je Feriz on je umeo da napravi atmosferu (čalam), volio je svima da udovolji.

Ove priče su se dešavale od šezdesetih do devedesetih godina prošlog vijeka. Sada skoro i da nema svadbe od Jelice, posljednja je bila pre četiri godine. Sad su svadbe traju sve kraće.

Sezona svadbi u Brodu je počinjala od 10. Jula. Svadbe su se isključivo održavali leti. Zimi se rijetko kad desila neka svadba ali to je bilo samo na daire.

Muzičari pored svih melodija nibeta morali su da znaju sve melodije i mjesta na kojima se sviraju, da prepoznaju ljude koji vode kolo, na primjer neki od njih su bili Islam Ađija i Šišo.

Pored svadbe bi neki seljani pazarili svirače za Đurđevdan, obično ko ima vjerenicu, snajku i ko ima para. Tu nisu dolazili veliki majstori muzika je bila za cijelo selo. Mjesto na kome se sviralo se zvalo Kukuljovo.

Za svadbu od Jelice treba je da pored para za tajfu imaš i veliku rodbinu koja bi uljepšala svadbu. Jelica nije lijepa sa pet ljudi. Dugo bi se pričavale svadbe na dojma je od Jelice bilo 70 , 80. ljudi. Jedna od čuvenih svadbi je bila svadba - sunet Amita Čučulja.

Elmas Qemal Dokle: Narodna tradicija kroz nibet muziku

Pred da zborime za **nibet**, da poljame kuje se muzičke tradicionalni instrumenti so kuje se sviret i igraje ovja odbrane melodije, ot narodne pesne, spletene ka biseri vo đerdan, ot ke izvira i grgori ka planinske vodopadi ovja goranska autentična magija šo se vika i poznata je ka **nibet**. (Etimologija ot ovja ime ište ne mi je poznato) Naš nibet je sličn so “Kaba” ot severna Grčka i južna Albanija šo go prati klarinet (grneta) i instrumentalni “potpuri” ot stredna Albanija. Vo naš nibet kroz 15 izvorne melodije se žela, se smije i se puje za naša sudbina. Ja nesom ekspert ot muzika, etnografija i muzikologija, ka autor ot kniga “Borje i Borjani” reši da gi pišam ovja redoj za naši svadbeni običaji, narodni orkestar i nibet.

Tupani:

Akademik Vaso Tole, vo kniga negova “Enciklopedia e muzikes popullore Shqiptare“ za tupan (daullja) pišuje:

“Tupan je narodni muzički instrument, koj pripada skupini membranofonih udarki”¹. Ovja tradicionalni instrumnt vo Gora i Kosovo je poznat kao *tupan*, vo Albanija *Lodër* ili *Daulle*, vo Srbija *goč*, vo Bulgarija *bubanj*. Tupan je naprajen ot tri prirodni materijali: 1. *Lup* se praj ot bukovo, orahovo ili ot koštanovo drvo, 2. *Membrana* ot koža, 3. *Konopec* (siđim, juže), ot krp, za tupane se koristet dve vrste čukaljke (udarke): *-prtec* (pračka) naprajen ot vrba i *-čukalo* (čukan) ot orahovo drvo.

Golem širok prstenest obruč (lup ot orahovo, sljivino ili koštanovo drvo) je zatrvoren so koža, od jena strana so kozja (visok ton), a ot druga so ofčja koža, telečka pa i magarečka (dupli dlbok ton). Vo debela koža se udara so debelo stapče (“čukalo”), a vo tenka koža so tenok drven prt (“prtec”). Koža i prsten (lup) se vrzane i stegnate so konopec, kolko šo mu trebe majstoru

1 Akademik Vaso Tole, vo kniga negova “Enciklopedia e muzikes popullore Shqiptare germa D (Daullja) dhe C (Curla)” za tupan (daullja)

Balkanska škola ot svirene so tupani podrazumeva *svirene* (a ne pratnja) melodije. Pri čemu so tenok prt se *uči* (izobražava, srb.), *meson* (alb.) sve šo svirač saka da kaže, dok so čukalo samo (punktiraje) označavaje određene melodijske mesta.

Tupan so svirle, a često i kao solo instrument. Ot pamtivatek bif nezamenljiv instrument na sefske veselja (svadbe, suneti i druge sevske proslave: Fiter Bajram, Kurban Bajram, Đurđevden, Nova godina, i druge narodne, verske i državne praznici)

I ako reč tupani saka da reče više ot jeden tupan, ka se spomina na slučaj ot svadbe se razbira kao muzička grupa, tupani i svirle, (kašo se veli: Za svadba deteva som fativ dve rale tupani. Dve svirle i dva tupana), baš tačno tupani se orkestar (Muzička tajfa, banda, grupa) ot svadba, kna ili sunet, vo goranske sella ovja orkestar je so četiri instrumenta, dva tupana i dve svirle, retko 4 tupana i 4 svirle "čift tupani" (smega prajle svadba so čift tupani). Tupan je jeden ot najstari narodni membranofonih muzikčki instrumenti, šo ne evulirav ot pamtivatek. ni kao lik, pa ni materiali ot kuje je stvoren. Velet da negovo potekllo je dllboko vo stara era ot Azija, a ke nas došof, ot nekogašna Trakija ot kede se misli da se preterane naši čukun dedovci na 11-12 vek.

Vekovima tupan igraf golema uloga i kao alet šo javuje vreme, napre ke nas nemale masivno sahati za merujene i kažujene tačno vreme. Vo naš kraj i den denešen je evidentno, publikirane Ramazanski vaktoj so tupan, na ovja mesec tupandije se putpuno angažirane da javet so tupan koga je vreme ot: Sufur, vaktoj ot kllananje, ikindija, iftar, taravija i drugi Ramazanski običaji. Svaki petok, na hubavi denoj (Delenina) selanski tupandije qe ilezet na gumena i če im tupaje dejkem da igraje, ovaja vrsata tupandije ne bile cigani, nemale svirle, tupale solo samo so tupan. Napre so sefski tupan, so jeden tipičen ritm se digalla potera protiv haramije, Seloj, Popllava, Pllatoj, Ognoj i druge ne streče, Svako selo imamallo jeden ili dva tupandije, oni se zanimale, normalno i se pllačale kao grobari, drvvari, polaci, tellallđije, pošivale plevne so sllama i drugi mini zanahati. Vo Borje porodica činari, evo tri generacije ka se zanima so ovja zanahet.

Svirla (naš.), curla, cula (alb.), zurla, zurna (srp.)

Gojković, Andrijana vo kniga "*Narodni muzički instrumenti*" veli: "Svirla je drven naroden duvački (aerofoni) muzički instrument, šo liči na šupeljka i oboe"². Se nahođa vo folklorna tradicija Makedonije, Srbije, Turkije, Albanije i mlogo druge zemne, so razne imena (ghaiti, rhaiti, Shawm, Mizmar...). Isto take se koristi vo narodna muzika ot zemnete vo region, osobito vo Ermenija,

Bulgarija, Azerbejdan, Irak, Kurdistan, Kosovo, Grčka, Bosna , i druge istočne zemne. I ako je mlogo često vo romski – ciganski i turski tradicionalni grupa, ona je ot orientalno poreklo.

Svirla najčesto se praj od drvo orahovo ili drvo ot sljive. Ime *zurla* (svirla) došlo ot turski reč “zurna, surla”, koj tuje došf ot persiski reč suna(j). Svirla se sastoi ot dva dela: konuska cefka i trska so disk na gornujet kraj. Svirlla ima sedom dupke i jena nalečna dupka ot zđna strana, take i izduhni dupke pri donvnojet del.

Narodni tradicionalen muzički orkestar (tajfa, grupa, banda)

Ovja narodni muzičari osnovala tajfe (grupe, bande) ot 2 duri 8 majstora, polojna so tupani i polojna so svirle. Obično idale ot ciganiski redovi, šo rabotalje vo goranske sela ka kuači (majstori ot željezo) i ot našinci se poznavale i vikale “cigani”, “tupandžije” ili “svirladžije”. I den denešen se spomina Džemova legedarna tajfa ot Globočica, Džemo na svirla, Demalia na tupan, Majstor Džemo, živif na kraj ot 19 vek i prva polovina ot 20 vek, on go obogativ nibet so 4 epsko-tragične kajdina (Melodije) 1. Bitka za zaliv, 2. Bitka za Plevne (1877-1878), (melodija ot Osman-pašina pesna) 3. Bitka za Čanakkale (1915), 4. Mekam na grop ženin. (Ka mu umrela zhena, improviziraf jeno novo kajde, posle 7 dena ošof na grop da ga žela žena so svirla).

Na ovja tri muharebina panale mlogo šehidi ot naše sela, samo vo Čanakkale ostanalje više ot 230 šehida. Da ne se zabrajot ovja goranski junaci narod im ispuaf pesne, melodije ot ovja epske pesne vljezle vo Nibet.

Ot Džemeta štafeta ga zef majstor Merdžan, so sinoj Mahmud i Fazlija ot Brekinje, arnaucko selo vo opština Gora, posle Merdžana na kraj ot 20. vek se afirmisala Muso Ciganova tajfa ot Novo Selo, Muso na svirla Džemalia drugi na tupan ili Isa i Muhmud na svirla Džemalia i Kujtim na tupani. Posle Džemeta ot

Globočica, ovaja bila naj jaka tajfa, ona prestavala Kukski region na nacionalni folkromni festivali i međunarodni folk festivala - vo Moskva, Dižon, Stambol, Skopje, Peking, Kairo i druge mesta. Virtuozni tupandžija Džemali Musa Točila dobif nagrada “Priznati Majstor” (Artist i Merituar) vo Republika Albanija.

Na kraj ot 20. vek i početok 21. vek mladići ot Gora šo svršilje sredne muzičke škole, ili šo imalje merak da sviret na svirle i da tupaje na tupan, stignale da formiraje nekoliko profesionalne tajfe kašo se: Borska tajfa, dva tupana i dve svirle, “Braqa Memišovci” ot Orešek, Crneljeska tajfa i Orgoška grupa.

Vo Gora, osim tupani, šupeljka, kaval, dajre, muzika (saz) šo se sviri so usta i retko nekua harmonika i tambura, ne se poznate drugi narodni muzički instrumenti, ke nas toko reči sve radosti ot životni ciklus se praćaje so tupani. Za tija i za fakt šo deneska sme se sobrale za “Nibet fest” vo mua tema som odvojf pojće mesto za ovja dva norodni tradicionalni instrumenti - tupan i svirlla.

Nibet vo Gora:

Pošto tema mua je za nibet, ovde će spomneme samo tija momenti ot svadba ke igra uloga noroden orkestar so tupani i svirle. Najprvo qe se mučim da rastomačim što je nibet. Sprema rahmetli Nazif Dokle: Avtor ot “Rečnik Goranski (Nashinski) – Albanski”:

“Nibet -ot, -ov, -on. zh. v.: nibeti -ti, -vi, -ni. Nibet se 12-15 melodie ot goranske narodne pesne odbrane šo se sviret neprekinato ot svirladžije, sprema jeden rigorozen red, na naj solemni momenti ot svadba, kna ili sunet”³.

Rahmetli Nazif Dokle vo kniga “Torbeshet e Kukesit (Martesa)“, ka je reč za nibet napišaf:

“Goranski star nibet sadržavaf 10 kajdina (melodije) prirodno zapletene jena so druga, što se sviret (igraje) ne prekinato so tupan i svirla. Star nibet bif ot ovja kajdina: 1. Taksim (uvod), ka se vljiza vo svadba, 3. Džafer Begova, 4. Džemulina, 5. Gurbetčiska, 6. Ćerim Ćhajina, 7. Omer-agina, 8. Novoženina, 9. Pelivanova, 10. Ka vljiza novožena vo đerdek”⁴

Trebe da se znje i da se prima el repertor ot nibet neje tabu tema šo se rešila jenoš za svejeno, na denešen globalni svet evaluirala nošnja, adeti, muzički instrumenti, mentalitet za život, zaminale na Ahiret stari majstori, na žalos i nibet ovja narodni biser ne spasiv ot ovja fenomen.

Ke nas vo Gora deo Albanije narodna etno tradicija se začuvala pohubavo zbog dlga i stroga izolacija (1948-1999) i nibet toko reči ostanaf ka šo go ostajf usta Džemo pret 80 godine, so 15 kajdina. Svako kajde traje 5 duri 8 minuta a cev nibet šo se igra pret goleme grupe slušaoci i gledaoci ide sahat i pof duri 2 sahata.

Segašne majstori ka sakaje možet da gi isteraje sve 15 kajdina: ot uvod (taksim) duri želane so svirla na grop ženin, ama i mije i majstori trebe da pazime, da ne se uljuzneme vo “Talava”. Neka bide ovja okrugli sto apel da go čuvame naše blago ka šo ni go ostajlje babovci.

Nekolko obiçaji ot svadba vo Gora (Gledanik i Gledanica):

Deca i dejića ka nasipet po 15-16 godine će počnet da igraje ljubavne igre. (Dase gledaje) dečko šo qe igo staj prf oko jenojxi dejki se vika “Gledanik” a dejka “Gledanica”. Ako se desi da dejka prva da mu staj oko detetu, za nišan čemu prati jena čučka cveče “Povratika” vrzano so rese ot puas, što

3 - Nazif Dokle. “Torbeshet e Kukesit (Martesa). Tirane “Gerr” 2013, Stranica 37- 38.

4 - Nazif Dokle. “Torbeshet e Kukesit (Martesa). Tirane “Gerr” 2013, Stranica 37- 38.

simbolizira verba (Besa) i obnovljene. Ako se desi, dete daga za gleda prvo, on na đurđevden će i staj na porta ot kuča jeden gran ot vrba, što se razbira da ovaja dejka je fatena, I verba je simbol ot vegetacija i ot obnovljene. Posle ovja počinaje sastanke na korzo ot aksham, koga dejke posle dnevne rabote menujet halishta ot rabota, ilizaje pret porte i improvizujet pesne: “*Haj more kurto budalla / što da ti kaže zejnepa*” i menujet signali so gledanci. Je interesno dase potencira imena so kuje se nazivaje dvajca mlladiča na prvo kretane na put ot lubav: *Gledanik i Gledanica*. šo saka da reče; daga viđish i date viđi, pret dase zasakaš i dase zemeš. Temelito ovja naziv, potvrđuje da ke nas vo Gora nema lubav, vrzene vo brak ili zhenidba dur nese viđish so partnera, dase pozneš i dase sakaš. Kašo se desava drukede, kede gi noset dejke ka “Svina vo vreča” ke jenogo čujeka šo nego vidella nikat.

Svadba:

Ceremonial ot ženitba vo kuča deteva, ke nas se vika “Svadba” a ke dejka “Kna” ovja se prajet paralelno vo četvertok ili nedela. Sadba vo Gora je jeden ot naj hubave običaji. Tuje se prestavaje i demonstriraje naše naj hubavi adeti, naša materialna i duhovna kultura. Svadba je znak ot lubav za život i prirodni pllod, je institucija ot zanjeničko prijateljstvo i pomin vo sello, je naj blлага časha puna so optimizam i ravnopravnost. Ali je i jeden golem i fantastičen folkoren spektakl, ot naša folk- tradicija.

Ka se otvora sadba: ?

Svadba se otvora vo peneđevnik ili četvertok, vo sabah kače ileze zvezda denica. Na ovja ceremonial, prezent je bliska novoženina familia, Mati novoženina vo jeno korito će turi brašno pčnično, mallo šečer i voda i će vikne novožena dago zamesi kollač so puška ili alltipatlak, ot ka čego zameša, će ileze na penđer ili hanaja i će pukne tri puti vo hava da javi sello, el svadba se otvorilla.

Po vremeno novožena so majmara⁵ i pomoč ot dva tri mlladiča će dignet na porta ot kuča ili na ballkon bajrak ot svadba. A žene kače go domeset kollač, će počet da redet krpče mllanestin

Štoje bajrak ot svadba ?

Bajrak ot svadba go gotvi familija, ot jenogo nestrečnogo mlladiča, sho zaginaf život ot ka muse okinaf den za svadba, ili šo umref na denoj ot svadba negova.⁶ Na bajrak se stavaje relike što ostajf rahmetlija: šamija šo mu pratilla gledanica ka ga izvadif (kase vrzale vo brak). šamije šo stavje svatoj na kapa, kutia ot tutun, mindil, kapa i drugi bečarski nakiti. Bajrak se čuva vo rahmelijina familija i se zima da šeta ot svadba na svadba. Bajrak se daruje so bele čorape. So bajrak se otvora svadba, se vodet svatoj. se ide na konjska trka, na sehir i se prečekujet zuanci.

Prajene bajrak ot familia za jenogo bečara šo ne stigmaf rados ot svadba, i potrblavane ot negovi druagri na svadbe nihne, je jeden ot naj čudni adeti, naj žallosen, kolko žallosen tolko i optimističen. Je zajenička svida protiv mreška šo mu okinalla život i radost na strede jenomu mlladiču. Adet ot svadbarski bajrak je unikalen i se nahoda samo vo Gora

Svadbeni običaji šo se pračaje so nibet:

Vo petok okollo dva sahata prêt akšam, ka čese na bliži vreme šo je napre rešeno da dojdet tupani, starešina ot kuča će isprate dve deca na kraj ot sello, ot ogriva snce, da zpazet signal el tupani idet, tupandije ka čese nabližet na jena dalečina okollo pollojna sahat du sello, će senet da počinet, i pollojna sahat prêt vreme šo go rešile da stignet vo sello, kede se praj svadba će udret dva tri puti sivno tupani. Ka će čujet sinjal el tupani idet svi nuškarc i ot kuča, so nih deca, novožena i majmar so starešina ot kuča na čello, će trnet da idet na “Gorno Brce” tradicionalno mesto kede se čekaje svdbarski tupani, šo

⁵ Majmar, jeden ot mallo, mllogo vrsnici novoženine, shto je ozhenet i mati i otec muse zhive

⁶ Elmaz Dokle, “Borje dhe Borjanet” (monografi) “siprint” Prizren, 2010

go znejet i svi vele majstori ot tupan ijske tajfe, po put prečkancam šo trnale da čekaje tupani če im se združet toko reči svi muškarci ot sello, šo go čule signal, so koj razbrale el tupani se blizu i brgo če dojdēt na mesto kede se čekaje. Ka če stignet tupandije, čese pozdravet so mallsajbija, - Dobro ste dšole, - Dobro ve našle. Prečkanci čese naredet ka pollojna mesec, starešina vo strede, a svirle karši nih če počet da igraje (Udaraje nibet). Otec novoženin ili starešina ot kuča, najprf če izvadi ot kese jena kartmoneta so vrednost okollo deset kesina (deset evra denešne) čega napraj kauš i če muga staj vele majstoru vo zdna dopka ot svirlla, po nego če daruje i drugatogo svirllađija, posle nego tupandije gi darujet i dajđovci, adofci, novožena i nekoj meraklija ot Nibet. "Kače počne zdna melodia vlizaje i tupani" ⁷.. Posle svi ka šose naredne na kollona jen po drugogo če trnet da idet vo kuče kese praj svadba, po put, ot omlladina se puje Omer agina pesna i se igraje muške hora.

Koga se udara nibet ?

Nibet je svadbarski običaj.

- Prv nibet se udara ka se čekaje svadbarski tupani;
- Ka če stignet tupani vo kuča se sviret nekoljko kajdina ot nibet;
- Fragmenti ot nibet se igraje ka se zujet dajđzovci, adžovci, sestre, tetke i naj bliska svojština;
- Nibet se udara na celo ka go tražet zuanci kros odaje, kede se akomodirane, tujeka ot meraklije se diga adrenalin, ot jako tupane se treset pajačine ot tavani a majstoram im se pokrivaše glave, im se sipet skutoj so pare;
- So mekami ot nibet se pračaje i prečkujet halištari, tuje zaminujet svi na strga ot prvogo du z'dnogo. (Trebe da se misliš ako te vikaje halištar);
- Vo nedelja pred da se razdeni, novožena so majmara po nih tajfa so topani idet vo kuča dejkina šo će se praj mlanesta da ga razbudet so nibet i da izigra so drugače z'dno horo dejkečko;
- Nibet mu se udara binedžiji šo iljezof prv na trka i baš pelivanu;
- Vo ponedevnik, majstori ot ka će se odvojet so malsajbija ot svadba se tražet kroz kafane da udaraje nibet za meraklije.

Uloga ot tupani (narodni orkestar so tupani i svirle) na goranske narodne sadbe:

Narodna orkestra so svirle i tupani igra golema ulloga na goranska svadba sve običaji ot preček (Petok odruček, pa du iduče ponedevnik ka svršava svadba i se prača orkestar) majstori trebe da sviret ne umorno ne prekinato, toko reči okollo 18 sahata na den, rabota njihna imse poštuje i pllača, osim pazar imaje i bakšiši šo im davaje meraklije. Če spomneme nekolko običaja sho se pračaje so tupani:

Meso ot svadba:

Jeden den pret svadba vo sbota, rano na sabahile, pret da trnet drvari vo šuma da beret drva za svadba. 3-4 mlladiča šose odredene ka pomočnici ot kuhina, će zemet volla i druga stoka šo se odvojlla za svadbarsko meso. Golema staka čega pokrijet so hajran, čega nakitet so cvečina, na gllava će im stajet venci, na šiha šarene šamije, zavodene ot hizmetčije, ispratene ot novožena, majmara i tupani čegi oneset na mahallska čezma, dagi napojet pret da gi zakolet. (Stoka šo je odredena za svadbarsko meso, se kole so specifičen običaj. Pošto oni se mislet ka kurbanu ot porodičko ponovene) ka če pijet voda jope ispratene so tupani, čegi oneset na mesto ke gi čekaje kasapi dagi kolet. Mrše ot meso gi dvojet i delet ahčije ot svadba, i odma digaje sadaci, stavaje kazani da ugotvet ruček za drvari, Svadbari i svadbarke .

Druge svadbarski običaji šose čekaje i pračaje so tupani:

Drvavari, Kase vika svojština na svatba, Halištari, zuanci ot svatba, Kase beret svadbarice, Ka se razbuduje mllanesta, Trka ot konji, Preček ot zuanci, kase beret svatoj, Ka se zima mllanesta so svatoj, Sehir, Ka vliza novožena vo đerdek, Ka se zatvora svadba.

⁷ Nazif Dokle."Torbeshet e Kukesit" (Martesa). Stranica 37-38.

Vo Kukes, 07.05.2016.

Literatura:

- Gojković, Andrijana: *Narodni muzički instrumenti*, Beograd: IRO "Vuk Karadžić", 1989. ISBN 86-307-0298-2 str. 210
- Nazif Dokle."Reçnik Goranski (Nashinski) – Albanski Peçatnica Naukini Akademiji " Prof. Marin Drinov" Sofia, 2007. Stranica 717.
- Nazif Dokle."Torbeshet e Kukesit (Martesa). Tirane "Gerr" 2013, Stranica 37- 38.
- Akadimik Vaso Tole, "Enciklopedia e muzikes popullore Shqiptare germa D (Daullja) dhe C (Curla)"
- Elmaz Dokle, "Borje dhe Borjanet" (monografi) "siprint" Prizren 2010

NVO “Katedra slobodnog uma” svim učesnicima i saradnicima

Sponzor:

Direktorijat kulture omladine i sporta opštine Prizren

Sagovornici:

Nevzat Viqkollari

Skender Kapllani

Sejfedin Kryeziu

Bajram Memishi

Šukrija Gorani

Fotografije su poslali:

Sevim Osmani

Skender Kapllani

Muha Teferic

Korišćena publikacija Elmaza Dokle: Narodna tradicija kroz nibet muziku

Dizajn naslovne fotografije:

Nadža Šašivari